

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

(της Ελένης Παναγιωτοπούλου)

15/10/2017

Διάλεξα επίτηδες αυτόν τον τίτλο για την σημερινή μου ομιλία, επειδή προκαλεί σκέψεις, συνειρμούς και προβληματισμούς, απαραίτητους σήμερα και λίαν χρήσιμους, ειδικά σε σχέση με τόσο μακροχρόνιους θεσμούς, όπως το Λύκειο των Ελληνίδων.

Η βαθιά οικονομική και κοινωνική κρίση που ζούμε τα τελευταία οκτώ χρόνια, έφερε στην επιφάνεια του δημοσίου λόγου έννοιες όπως Παγκοσμιοποίηση, Εθνική Παράδοση, Πατριωτισμός.

Οι σεισμικές δονήσεις που προκάλεσε αυτή η οικονομική κρίση στην κοινωνία, αποκάλυψαν έναν εσωτερικό προβληματισμό που λαθροβιούσε σε μεγάλο, καθώς φαίνεται, τμήμα της κοινωνίας: Είμαστε καλύτερα μόνοι μας ή με τους άλλους; Καλύτερα μαζί με τα δυτικά κράτη, με την ΕΕ ή μόνοι μας, με άλλο νόμισμα και κλειστά σύνορα;

Έναν προβληματισμό, που φαίνεται να εκπορεύεται από την αίσθηση πως οι «άλλοι», η Δύση, η ΕΕ, όλοι μας επιβουλεύονται. Προωθούν την παγκοσμιοποίηση, απειλώντας καθετί δικό μας, την ιστορία μας, την εθνική, θρησκευτική και λαϊκή μας παράδοση, τον πλούτο μας ακόμη και τα σύνορά μας. Είναι μια άποψη που καλλιεργήθηκε εντέχνως και από μερίδα του πολιτικού κόσμου και των ΜΜΕ και που εξακολουθεί να καλλιεργείται.

Είναι όμως έτσι;

Με τον όρο παγκοσμιοποίηση που τον ακούτε συνεχώς, εννοούμε μια σειρά ρυθμίσεων, οικονομικού κυρίως, αλλά όχι μόνο, χαρακτήρα, που στόχο έχουν την

αυτονόμηση έως και απελευθέρωση παραμέτρων, που μέχρι πριν λίγα χρόνια ήταν περιορισμένες εντός των συνόρων ενός κράτους - προστάτη , όπως το εμπόριο, η επικοινωνία- πληροφορία, η γνώση, η τεχνολογία, η χρηματοπιστωτική δραστηριότητα , αλλά και η κοινωνική δομή και η κουλτούρα.

Βασικός της στόχος είναι η διευκόλυνση των οικονομικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, πέρα από σύνορα και κράτη. Η διευκόλυνση της διακίνησης κεφαλαίων και αγαθών, αλλά και ανθρώπων και ιδεών, μέσω της μετανάστευσης και της τεχνολογίας. Για τους υπέρμαχους της παγκοσμιοποίησης, αυτή έχει ως συνέπεια την οικονομική ανάπτυξη , λόγω των ευκαιριών που δημιουργεί, στη λογική της ελεύθερης οικονομίας, με βασική δυναμική την διαρκή κερδοφορία, αλλά οδηγεί επίσης και στη διάχυση συνθηκών κοινωνικής ευημερίας. Για τους πολέμιους, από την άλλη πλευρά, καλλιεργεί την πλεονεξία και έχει ως αποτέλεσμα την διεύρυνση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων , και την επικράτηση των δυνατών επί των αδυνάτων.

Δεν θα επεκταθώ στην ανάλυση της έννοιας παγκοσμιοποίηση , διότι είναι σύνθετη και εμπεριέχει αντιθέσεις, που καθιστούν αδύνατο τον απλουστευτικό χαρακτηρισμό ως «καλή» ή «κακή». Θα μπορούσε να αποτελεί το θέμα μιας άλλης ομιλίας.

Εκεί όμως που θέλω να εστιάσω είναι στο γεγονός ότι, ανεξάρτητα του τί πιστεύει ή επιθυμεί κανείς, η Παγκοσμιοποίηση είναι ήδη εδώ, παρούσα, είναι γεγονός , εφόσον υπάρχει πλέον το διαδίκτυο, η μεγαλύτερη εφεύρεση του 20 αιώνα και αυτό είναι κάτι που πρέπει όλοι να το συνειδητοποιήσουμε.

Πώς να περιορίσεις κάποιον ή κάποια δραστηριότητα, όταν ο καθένας μπορεί , ανά πάσα στιγμή, να βρίσκεται εδώ και ταυτόχρονα αλλού; Όπου επιθυμεί; Όταν μπορεί να αγοράζει και να πουλάει ιντερνετικά , ό,τι θέλει, από όπου θέλει; Όταν μπορεί να δει όποια χώρα, ταινία, μουσική, πληροφορία, ό,τι θέλει ,κάθε στιγμή; Οχι μόνο από το κομπιούτερ του, αλλά από το κινητό που κρατά στο χέρι του; Ρωτήστε τα παιδιά και τα εγγόνια σας, αν δεν το ξέρετε ήδη...

Άρα η σύγχρονη πραγματικότητα είναι ήδη παγκοσμιοποιημένη, είτε μας αρέσει είτε όχι . Και αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να βρούμε τις ευκαιρίες που κρύβει και να τις εκμεταλλευτούμε όσο καλύτερα γίνεται, όπως έχουμε κάνει ως λαός πολλές φορές στο παρελθόν - Να την δούμε ως πρόκληση και ευκαιρία και όχι ως απειλή. Κι εδώ είναι ο ρόλος της εθνικής μας παράδοσης.

Η διαφύλαξη και η μετάδοσή της από γενιά σε γενιά, καλλιεργεί την ιστορική μνήμη και τους κοινωνικούς δεσμούς και συμβάλλει στη συλλογική αυτογνωσία. Έτσι ενισχύει την εθνική μας ταυτότητα , προβάλλοντας συγκριτικά πλεονεκτήματά μας, δηλ μας δείχνει τον δρόμο πώς πρέπει να δράσουμε και στο οικονομικό και παραγωγικό πεδίο . Η παγκοσμιοποίηση έχει ευκαιρίες και η παράδοση, σε συνδυασμό με την σύγχρονη γνώση , μας δίνει τα εφόδια να τις εκμεταλλευτούμε, λειτουργώντας παράλληλα ως θεματοφύλακας της εθνικής μας ταυτότητας.

Ο φόβος ότι η παγκοσμιοποίηση θα ισοπεδώσει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες του κάθε λαού, προκειμένου να επιφέρει μια ενιαία μορφή πολιτισμού παγκοσμίως , αν και πολύ διαδεδομένος, θεωρώ πως είναι ανεδαφικός, επειδή οι θεμελιώδεις έννοιες στις οποίες βασίζεται, δηλ η ελευθερία και τα δικαιώματα του ατόμου, προωθούν τον αλληλοσεβασμό και την ειρηνική συμβίωση και δεν επιτρέπουν την βίαιη επιβολή οποιουδήποτε πολιτισμού.

Επιτρέπει την επαφή και την αλληλεπίδραση των λαών με διάφορους πολιτισμούς , με σεβασμό στην ιδιαιτερότητα του καθενός , ο οποίος μπορεί να αναδειχθεί μέσα από την σύγκριση με τους άλλους . Δεν πρέπει να ξεχνάμε,ότι ως λαός επιβιώσαμε , βιώσαμε ή και μεγαλουργήσαμε σε παγκοσμιοποιημένες συνθήκες, όπως αυτές που επικρατούσαν στις αυτοκρατορίες του Μ. Αλεξάνδρου, της Ρώμης και του Βυζαντίου, ακόμη και όταν δεν υπερτερούσαμε πληθυσμιακά, είχαμε όμως καταφέρει να επιβληθούμε πολιτισμικά .

Η παγκοσμιοποίηση, με άλλα λόγια, δεν απειλεί παρά μόνο τις πολιτιστικές ταυτότητες που έχουν ήδη ατονήσει και εξασθενήσει από μόνες, τους ως υπαρξιακά βιώματα του λαού.

Αν πχ μια ξένη ταινία αρέσει περισσότερο από μια εγχώρια, δύο πράγματα μπορεί να συμβαίνουν : είτε είναι όντως καλύτερη, είτε το κοινό δεν έχει εκπαιδευθεί να καταλαβαίνει ή να παραδέχεται ότι η εγχώρια είναι καλύτερη. Είναι επομένως στο χέρι του κάθε λαού όχι μόνο να διατηρήσει , αλλά και να ενισχύσει και να διαδώσει τις πολιτιστικές του αξίες και παραδόσεις , τον πολιτισμό του, και να το μετατρέψει σε συγκριτικό του πλεονέκτημα. Η καλύτερη απάντηση στην πολιτισμική πρόκληση της παγκοσμιοποίησης είναι να αντλήσουμε από εκείνες τις παραδόσεις του Ελληνισμού, που ενισχύουν τη διεθνή παρουσία και ακτινοβολία του.

Αυτό το πνεύμα είχαν άλλωστε και οι προσεγγίσεις της Καλλιρόης Παρρέν, που είναι σήμερα πιο επίκαιρες από ποτέ.

Η δυναμική και πρωτοπόρα αυτή γυναίκα που έζησε σε μια πολυτάραχη χρονική περίοδο , διείδε τον κίνδυνο της πολιτιστικής αλλοτρίωσης. Οι Έλληνες, κουρασμένοι από τους συνεχείς πολέμους και τις δυσκολίες της ζωής τους, γοητεύονταν υποσυνείδητα από την ευμάρεια των Δυτικών κοινωνιών και ήταν επιρρεπείς στην υιοθέτηση κάθε δυτικού προτύπου , σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο . Οι συνεχείς πόλεμοι, οδηγούσαν σε μετακινήσεις και ανταλλαγές πληθυσμών , όποτε οι πολιτιστικές συγκρίσεις και αλληλοεπιδράσεις ήταν αναπόφευκτες. Μην ξεχνάμε επίσης ότι το 1911, έτος ιδρύσεως του Λυκείου, η μισή Ελλάδα ήταν ακόμη υπό τουρκική κατοχή, Ήπειρος, Μακεδονία , Κρήτη και η διατήρηση της εθνικής συνείδησης ήταν απαραίτητη.

Απέναντι σε αυτές τις προκλήσεις, η Παρρέν δεν αντέταξε απαγορεύσεις και στενές ξενόφοβες αντιλήψεις. Υποστήριξε την καλλιέργεια και την εκπαίδευση , με σημείο αναφοράς την πολιτισμική μας παράδοση, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία τη θρησκεία και τη γλώσσα μας και εργάστηκε για την αναβάθμιση και χειραφέτηση των γυναικών , σε εκπαιδευτικό οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

Η ενίσχυση των δικών μας πολιτιστικών χαρακτηριστικών είναι η καταλληλότερη προσέγγιση στο ζήτημα των διεθνών πολιτισμικών αλληλοεπιδράσεων και όχι η απαγορευτική απόκρουση των διεθνών επιρροών στην κοινωνία μας, πράγμα που άλλωστε δεν είναι εφικτό σε μια ανοικτή δημοκρατική και φιλελεύθερη χώρα , ιδιαίτερα στη σημερινή διαδικτυακή πραγματικότητα. Αν ως κοινωνία προσεγγίσουμε την παγκοσμιοποίηση όχι ως απειλή για την εθνική μας ταυτότητα, αλλά ως ευκαιρία για τη διεθνή εξάπλωση της ελληνικής πολιτισμικής παρουσίας,

τότε και η επίσημη πολιτεία ενδέχεται να προχωρήσει προς μια πολιτισμική πολιτική που να εκμεταλλεύεται τα πολύπλευρα ερείσματα του Ελληνισμού εκτός των συνόρων και σε μια εκπαιδευτική πολιτική που δεν θα διαμορφώνει μόνο τους Έλληνες πολίτες με αρχές αξίες, ιστορικές γνώσεις και κριτική ικανότητα , αλλά θα λειτουργήσει και ως μηχανισμός αφομοίωσης και απορρόφησης αλλόγλωσσων πληθυσμιακών ομάδων, όπως έκανε επιτυχημένα τον 19ο και τις αρχές 20ου αιώνα και όπως χρειάζεται να κάνουμε και σήμερα , με τις συνεχείς μεταναστευτικές ροές που αντιμετωπίζουμε.

Εσείς, μέλη του Λυκείου των Ελληνίδων, στο οποίο και εγώ συμμετέχω, έχετε πολλά ακόμη να προσφέρετε, μετά από 106 χρόνια ζωής του Λυκείου. Η προσφορά σας είναι ανεκτίμητη και παραμένει αναγκαία και επίκαιρη.

Σας συγχαίρω για το έργο σας και εύχομαι να είστε καλά και να έχετε τη δύναμη να το συνεχίζετε. Καλή εκπαιδευτική χρονιά.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ